



FUNDARGERÐ

FJÁRMÁLASTÖÐUGLEIKANEFND



2024

JÚNÍ
22. fundur
Birt 3.júlí 2024

Fundargerð fjármálastöðugleikanefndar Seðlabanka Íslands

Júní 2024 (22. fundur)

Birt: 3. júlí 2024

Fjármálastöðugleikanefnd Seðlabanka Íslands tekur ákvarðanir um beitingu stjórnækja bankans er varða fjármálastöðugleika. Í fjármálastöðugleika felst að fjármálakerfið geti staðist áföll í efnahagslífi og á fjármálamörkuðum, miðlað lánsfé og greiðslum og dreift áhættu með viðhlítandi hætti. Nefndinni er falið að leggja mat á ástand og horfur í fjármálakerfinu, kerfisáhættu og fjármálastöðugleika, skilgreina nauðsynlegar aðgerðir til að tryggja fjármálastöðugleika og að ákveða hvaða aðilar, innviðir eða markaðir teljist kerfislega mikilvægir. Fjármálastöðugleikanefnd getur beint ábendingum til viðeigandi stjórnvalda þegar tilefni er til um nauðsynlegar aðgerðir til að efla og varðveita fjármálastöðugleika. Nefndin birtir opinberlega fundargerðir af fundum sínum að jafnaði innan fjögurra vikna, þar sem fram koma upplýsingar um ákvarðanir nefndarinnar, forsendur þeirra og mat á fjármálastöðugleika.

Á fundi nefndarinnar 4. og 5. júní 2024 fékk hún kynningu á stöðu og horfum í efnahagsmálum og á fjármálastöðugleika. Nefndin ræddi helstu áhættuþætti fjármálastöðugleika, svo sem þróun efnahagsmála, áhættu í rekstri fjármálafyrirtækja og fjármálakerfisins, þróun á innlendum fjármálamörkuðum, skuldsetningu heimila og fyrirtækja, stöðu á fasteignamarkaði, virkni lánþegaskilyrða, eiginfjár- og lausafjárstöðu fjármálafyrirtækja. Nefndin fékk kynningu á innstæðutryggingakerfi og fjármögnun skila- eða slitameðferðar fjármálafyrirtækja. Jafnframt ræddi nefndin um innviði greiðslumiðlunar og rekstraröryggi. Þá ræddi nefndin nýlega dóma EFTA-dómstólsins um íbúðalán bankanna, reglur um afleiðuviðskipti, fjármálastöðugleika í Evrópu og helstu áhættuþætti þar. Nefndin ræddi um viðmið við ákvörðun um sveiflujöfnunarauka og fékk hún kynningu á eiginfjárkröfum á fjármálafyrirtæki á Íslandi í samanburði við önnur ríki í Evrópu.

Fjármálastöðugleikanefnd ákvað að halda gildi sveiflujöfnunaraukans óbreyttu í 2,5% af áhættugrunni.

Nefndin áréttaði mikilvægi rekstraröryggis í greiðslumiðlun og að huga þyrfti heildstætt að viðnámsþrótti greiðslumiðlunar. Nefndin telur að samþykkt frumvarps um breytingu á lögum um Seðlabanka Íslands hvað varðar rekstraröryggi í greiðslumiðlun sem nú liggur fyrir Alþingi geri bankanum kleift að efla öryggi og styrkja viðnámsþrótt innlendrar greiðslumiðlunar.

Greining á fjármálastöðugleika

Hagvaxtarhorfur í viðskiptalöndunum höfðu batnað lítillega og óvissa í alþjóðlegum efnahagsmálum minnkað. Það birtist meðal annars í undirliggjandi sveiflum í eignaverði sem höfðu ekki mælst minni frá árinu 2019 samkvæmt VIX vísitölunni. Alþjóðlegt hlutabréfaverð hafði haldið áfram að hækka. Verðbólga í viðskiptalöndunum hafði minnkað en hægar en væntingar voru um, einkum í Bandaríkjunum. Í Evrópu hafði áhætta tengd mögulegum áhrifum hárra vaxta á eignaverð, lausafjáraðgengi og lánsfjármögnun minnkað. Áhyggjur tengdar fjármálastöðugleika beindust einkum að eignagæðum annarra fjármálafyrirtækja en banka. Enn var talin hættu á að efnahagsþróunin í Evrópu gæti dregið úr greiðslugetu heimila og fyrirtækja og jafnvel raskað stöðugleika.

Hér á landi hafði endurskoðun á hagtölum leitt í ljós mun meiri efnahagssumsvif síðastliðin tvö ár en fram höfðu komið í fyrri áætlunum. Fjárfesting hafði verið sterkari, framleiðni meiri og sparnaðarstig fyrirtækja hærra. Innlend eftirspurn hafði þó hjaðnað ört á síðustu fjórðungum og hafði landsframleiðslan dregist saman um 4% á fyrsta fjórðungi ársins 2024. Loðnubrestur var meginskýring samdráttarins, sem var í

samræmi við spár. Hægt hafði á innlendum vinnumarkaði og sýndu sumir mælikvarðar að spennan væri að fjara út en aðrir að spennan væri enn til staðar og umfram það sem hún var fyrir faraldurinn. Atvinnuleysi hafði þokast upp á við og hlutfall lausra starfa miðað við fjölda atvinnulausra lækkað. Hjöðnun verðbólgu hafði þó verið hægari en væntingar voru um í febrúarspá bankans og hafði ársverðbólga aukist frá fyrri mánuði í maí þegar hún mældist 6,2%. Bent var á að þrálát verðbólga samhliða hægari vexti efnahagssumsvifa gæti skapað áskoranir fyrir fjármálakerfið. Fram kom að spá bankans gerði ráð fyrir að verðbólga hjaðnaði að markmiði án mikils kostnaðar, þ.e. hvorki væri búist við efnahagssamdrætti né mikilli aukningu atvinnuleysis.

Nefndin var sammála um að á heildina litið væru undirstöður fjármálastöðugleika traustar hér á landi. Skulda-hlutföll einkageirans hefðu lækkað síðustu misseri og væru lág í sögulegu og alþjóðlegu samhengi. Nýlegar markaðskuldabréfaútgáfur bankanna erlendis sýndu að vaxtaálag hefði lækkað og að aðgengi að fjármögnun væri gott. Eiginfjárstaða heimila með fasteignalán hefði haldið áfram að styrkjast. Eiginfjár- og lausafjárstaða kerfislega mikilvægra banka (KMB) væri áfram sterk og ætti fjármálakerfið því að geta staðist veruleg áföll.

Nefndin ræddi jafnframt um hvort möguleiki væri á harðari lendingu hagkerfisins en nú væri talið og hver áhrifin gætu orðið á fjármálastöðugleika. Taldi hún að óvissa um efnahagsþróun vera einn af áhættuþáttum fjármálastöðugleika og að áhætta tengd íbúðar- og atvinnuhúsnæðismarkaði væri enn nokkur. Verðlag á þeim mörkuðum væri enn hátt á flesta mælikvarða en að hægt hefði á efnahagslífinu samhliða hækkun raunvaxta. Þyngri greiðslubyrði lána ásamt hægari vexti efnahagssumsvifa gæti aukið líkur á greiðsluerfiðleikum.

Nefndin taldi netáhættu enn vera einn helsta undirliggjandi áhættuþáttinn og ítrekaði mikilvægi aukins rekstraröryggis í greiðslumiðlun og samhæfingu viðbragða á fjármálamarkaði vegna rekstraratvika með viðbúnaðaræfingum og netöryggisprófunum. Þá taldi hún að samþykkt frumvarps um breytingu á lögum um Seðlabanka Íslands hvað varðar rekstraröryggi í greiðslumiðlun sem lægi fyrir Alþingi geri bankanum kleift að efla öryggi og styrkja viðnámsþrótt innlendrar greiðslumiðlunar.

Viðnámsþróttur bankakerfisins

Að mati nefndarinnar stendur fjármálakerfið traustum fótum. Lausafjárstaða KMB hafði lækkað um 105 ma.kr. frá fundi nefndarinnar í mars einkum vegna gjaldþaga á lánum, bæði í erlendum gjaldmiðlum og í íslenskum krónum. Laust fé þeirra umfram lágmark var 301 ma.kr. í lok apríl sem er aðeins rýmri lausafjárstaða en á sama tíma í fyrra. Lausafjrhluftall bankanna í öllum gjaldmiðlum var 181% sem er vel yfir 100% lágmarki lausafjárreglna Seðlabankans. Lausafjrhluftall í erlendum gjaldmiðlum var samtals 414% í apríl og hlutfallið fyrir íslenskar krónur var 126% á sama tíma. Vaxtaálag á erlendar skuldabréfaútgáfur hafði enn lækkað frá fundi nefndarinnar í mars eftir nokkra lækkun þess í byrjun ársins og hafði ekki verið lægra í liðlega tvö ár. Allir KMB höfðu gefið út skuldabréf í evrum sem voru á betri kjörum en útgáfur þeirra á síðasta ári. Útgáfur þeirra höfðu verið nýttar til endurfjármögnunar og hafði endurfjármögnunarpörf þeirra því minnkað. Afborganir af erlendum skuldabréfum bankanna námu minna en 1/2% af landsframleiðslu í ár og afborganir í íslenskum krónum því sem næst 40 ma.kr. (1% af VLF). KMB ættu því nægar lausar eignir til að mæta gjaldþögum árána 2024 og 2025 í íslenskum krónum og erlendum gjaldþeyri án þess að brjóta kröfur um lausafjrhluftöll. Þá staðfestu lausafjrhluftall góðan viðnámsþrótt þeirra. Þeir áttu samkvæmt þeim nægar lausafjrhluftall til að standast útfærslu innlána og á sama tíma að endurgreiða lán á gjaldþaga í ár.

Rekstur KMB gekk vel á fyrsta fjórðungi ársins og var hagnaður þeirra samanlagt 17 ma.kr. Arðsemi eiginfjár var 9,7%, sem er 2,8 prósentum minni arðsemi en á sama tíma árið 2023. Hreinar vaxtatekjur jukust um 3,5% milli ára en þóknunartekjur og hreinar tekjur af fjármálastarfsemi lækkuðu á milli ára og samanlagt lækkuðu tekjur KMB um 1% milli ára. Þá jókst rekstrarkostnaður þeirra lítilliga á fjórðungnum. Eiginfjrhluftall KMB var samanlagt 24% af áhættugrunni í lok mars og óbreytt frá mars 2023. Eiginfjrhluftall einstakra banka var á bilinu frá 3,4% til 4,2% yfir heildarkröfum Seðlabankans. Á fyrsta fjórðungi ársins námu arðgreiðslur til hluthafa og kaup á eigin bréfum 43,5 ma.kr en til viðbótar voru 25 ma.kr. teknir til hliðar við útreikning á

eiginfjárlutfalli í lok fyrsta ársfjórðungs vegna fyrirhugaðra kaupa á eigin bréfum í ár og arðs sem ætlunin er að greiða út á fyrsta ársfjórðungi 2025. Vogunarlutfall KMB var 12,8 í lok mars sl. og lækkaði um 0,4 prósentur frá áramótum. Lágmarkskrafa skilavalds Seðlabanka Íslands um eiginfjárgrunn og hæfar skuldbindingar fyrir kerfislega mikilvægu bankana þrjá (svokölluð MREL-krafa) auk eiginfjárauka var í lok mars sl. á bilinu 29,8% til 31% af áhættugrunni. MREL fjármögnun bankanna var á bilinu 36% til 39,6% af áhættugrunni.

Vanskilahlutfall heimila var 1% í lok fyrsta ársfjórðungs og óbreytt frá síðustu áramótum en hjá fyrirtækjum hækkaði hlutfallið um 0,1 prósentu milli fjórðunga í 2,5%. Hlutfall útlána fyrirtækja sem skilgreind eru með ívilnun og í skilum var 2,4% í lok fyrsta ársfjórðungs og lækkaði um 0,6 prósentur á fjórðungnum. Staða fyrirtækja sem hafa þurft á ívilnun að halda hefur því styrkst.

Skuldir heimila og fyrirtækja

Skuldir heimila og fyrirtækja við innlend fjármálafyrirtæki höfðu í mars 2024 dregist saman um 0,4% að raunvirði milli ára. Eftirspurn heimila eftir lánsfé beinist einkum að verðtryggðum íbúðalánum. Heimilin hafa haldið áfram að endurfjármagna eldri óverðtryggð lán með nýjum verðtryggðum lánnum til að létta greiðslubyrði sína. Hlutdeild verðtryggðra íbúðalána af heildar útstandandi íbúðalánnum heimila fer því áfram vaxandi og nam 53,7% í lok apríl. Á næstu mánuðum mun umtalsverð fjárhæð óverðtryggðra íbúðalána, sem veitt voru með föstum vöxtum, koma til vaxtaendurskoðunar. Miðað við stöðu útlána í lok mars koma 207 ma.kr. af óverðtryggðum íbúðalánnum með fasta vexti til vaxtaendurskoðunar á árinu 2024, en það eru um 7,8% af útstandandi íbúðalánnum. Gera má ráð fyrir að stór hluti þessara lána verði í heild eða að hluta endurfjármagnaður með nýjum verðtryggðum lánnum, enda voru þau veitt á mun hagstæðari vaxtakjörum en þjóðast í dag á óverðtryggðum íbúðalánnum og myndi vaxtaendurskoðun að öðru óbreyttu fela í sér verulega þyngri greiðslubyrði fyrir marga lánþega. Eiginfjárstaða heimila hefur styrkst á síðustu misserum og búa þau almennt yfir miklum viðnámsþrótti sem veitir þeim svigrúm til að bregðast við þyngri greiðslubyrði lána.

Þrátt fyrir hátt vaxtastig hafa gæði íbúðalána að ýmsu leyti þróast á jákvæðan veg síðustu mánuði. Hlutfall útstandandi íbúðalána með hátt veðsetningarhlutfall, þ.e. yfir 80%, hefur til að mynda lækkað umtalsvert á síðustu tveimur árum. Meðaltal greiðslubyrðarhlutfalls nýrra íbúðalána til fyrstu kaupenda hefur lækkað og hlutfall nýrra íbúðalána sem veitt eru með hátt greiðslubyrðarhlutfall, eða yfir 30%, fer jafnframt lækkanði. Þá sýna gögn Seðlabankans að meðallánstími nýrra íbúðalána hafi styst frá miðju ári 2022. Það á jafnt við um óverðtryggð sem verðtryggð íbúðalán. Í lok fyrsta ársfjórðungs 2024 höfðu skuldir heimila dregist saman um 1,1% að raunvirði frá sama tíma árið áður. Skuldir heimila lækkuðu einnig sem hlutfall af ráðstöfunartekjum en hlutfallið mældist 145,2% í lok fjórðungsins. Hlutfall skulda heimila af vergri landsframleiðslu hækkaði þó í 73,8% á fjórðungnum úr 73,1% í lok árs 2023 vegna samdráttar í vergri landsframleiðslu á fyrsta fjórðungi.

Enn virðist þróttmikil eftirspurn meðal fyrirtækja eftir bankalánnum, en á móti hefur dregið úr útgáfu markaðs-skuldabréfa. Skuldir fyrirtækja við innlend fjármálafyrirtæki jukust lítillega á fyrsta fjórðungi ársins 2024. Mældist raunvöxtur þannig 0,5% milli ára í lok mars en var neikvæður um 1,1% í lok árs 2023. Vöxtur skulda er mismunandi milli atvinnugeira og er hann hlutfallslega mestur í byggingageiranum og næst mestur hjá fasteignafélögum. Í öðrum atvinnugreinum mælist lítil raunvöxtur skulda eða samdráttur sem skýrist m.a. af endurfjármögnun bankalána með erlendum lántökum. Fyrirtæki hafa í vaxandi mæli leitað í verðtryggð bankalán og hefur hlutur verðtryggðra skulda af heildarskuldum fyrirtækja því farið vaxandi á síðustu 12 mánuðum.

Eignaverð

Velta á íbúðamarkaði hafði aukist og fjöldi kaupsamninga á síðustu mánuðum verið umfram sögulegt meðaltal. Velta með íbúðarhúsnæði á höfuðborgarsvæðinu jókst um 47% á milli ára á fyrstu fjórum mánuðum ársins og hafði velta utan höfuðborgarsvæðisins einnig aukist. Aukna eftirspurn má meðal annars rekja til fasteignakaupa Grindvíkinga. Fasteignafélagið Þórkatla hafði undirritað tæplega 500 kaupsamninga vegna

íbúðarhúsnæðis í Grindavík um miðjan maí en um 1200 heimili voru í Grindavík við upphaf goss í nóvember sl.

Á höfuðborgarsvæðinu hefur fjöldi íbúða sem auglýstar hafa verið til sölu verið u.þ.b. 2.000 frá áramótum, en þar af voru tæplega 900 nýbyggingar ef miðað er við lok maí. Hlutfall nýbygginga af seldum íbúðum hefur verið hátt síðustu fjórðunga. Aukin spenna á íbúðamarkaði birtist meðal annars í því að hlutfall íbúða sem selst hafa á undirverði lækkaði og var hlutfallið orðið lægra en það var almennt á árunum fyrir heimsfaraldur. Vísitala íbúðaverðs á höfuðborgarsvæðinu hafði hækkað um 0,2% að raunvirði á milli ára í apríl. Hlutfall íbúðaverðs og ákvarðandi þátta hafði lítið breyst frá miðju síðasta ári og er íbúðaverð enn hátt í sögulegu samhengi. Í lok apríl var það 6% yfir metinni langtímaleitni.

Í talningu Húsnæðis- og mannvirkjastofnunar í mars sl. kom fram að nokkuð hefur dregið úr nýjum framkvæmdum á milli ára. Útlit var fyrir að um 3.000 nýjar íbúðir yrðu fullbúnar á þessu ári sem er fækkun frá síðasta ári þegar rúmlega 3.400 nýjar íbúðir voru fullbúnar. Umsvif á byggingamarkaði (ekki einungis íbúðauppbygging) virðast áfram vera að aukast. Velta á byggingamarkaði jókst um nærri 9% að raunvirði á milli ára á fyrstu tveimur mánuðum ársins. Þá hefur innflutningur byggingarefna aukist undanfarna mánuði og störfum í byggingarstarfsemi fjölgað.

Vísitala raunverðs atvinnuhúsnæðis á höfuðborgarsvæðinu lækkaði um tæplega 9% á milli ára miðað við lok fyrsta ársfjórðungs. Vísitalan mælist nú um 4% yfir metinni langtímaleitni samanborið við rúmlega 17% fyrir ári. Velta með atvinnuhúsnæði á höfuðborgarsvæðinu jókst um nærri fjórðung að raunvirði á milli ára. Útlán KMB til atvinnuhúsnæðisfélaga, sem nema um 20% af heildarútlánnum banka til fyrirtækja, hafa aukist nokkuð og töluverð tilfærsla orðið yfir í verðtryggða fjármögnun frá lokum þriðja fjórðungs í fyrra. Þrátt fyrir hátt vaxtastig virðast útlánagæði lána til atvinnuhúsnæðisfélaga lítið hafa versnað en vanskilahlutfall lána til geirans hefur verið nokkuð stöðugt nálægt 2% frá ársbyrjun 2023.

Hlutabréfaverð skráðra félaga hafði lækkað frá marsfundi nefndarinnar og velta það sem af var ári aukist um 20% milli ára. Síðastliðið hálf ár var mikið um útboð hlutabréfa og nam fjárhæð þeirra um 18% af heildarveltu hlutabréfamarkaðarins. Vísitala aðallista hafði lækkað um 8% frá marsfundinum og um 7% frá áramótum. Markaðsvirði flestra félaga í Kauphöllinni hafði lækkað undanfarin ár en bankar og félög í flutningastarfsemi höfðu lækkað hvað mest síðustu misseri. Ávöxtunarkrafa óverðtryggðrar ríkisbréfa hafði hækkað frá því í mars. Verðbólga hafði hjaðnað hæggar en væntingar voru um og ákvörðun peningastefnufndar í mars um að halda vöxtum óbreyttum hafði einnig haft áhrif á þróunina. Verðbólguálag á skuldabréfamarkaði hafði til skamms tíma þróast í samræmi við melda verðbólgu en álagið til lengri tíma var enn hátt, eða líðlega 4% og hafði hækkað lítillega frá síðasta fundi. Verðtryggð ávöxtunarkrafa ríkisbréfa hafði hækkað frá marsfundinum og einnig verðtryggð krafa sértryggðra skuldabréfa. Útlánavextir verðtryggðra íbúðalán KMB höfðu hækkað og höfðu raunvextir á markaði því hækkað.

Gengi krónunnar og gjaldeyrisforði

Gengi krónunnar hafði staðið í stað frá fundi nefndarinnar í mars og var 1% hærra en í lok desember. Dregið hafði nokkuð úr veltu á millibankamarkaði og flökt verið lítið í sögulegu samhengi, sem er vísbending um jafnvægi í gjaldeyrisflæði til og frá landinu. Hrein framvirk gjaldeyrisstaða bankanna var jákvæð um 161 ma.kr. í lok apríl og hafði lækkað frá því í lok febrúar eftir hækkun í byrjun árs. Þá höfðu lífeyrissjóðir keypt erlendan gjaldeyri fyrir 24 ma.kr. á fyrstu fjórum mánuðum ársins sem er svipað og á sama tíma árið 2022, en minna en á sama tíma í fyrra. Samanlagður gjaldeyrisjöfnuður KMB lækkaði milli funda og var nálægt jafnvægi, þ.e. eignir bankanna í erlendum gjaldmiðlum voru áþekkar skuldum.

Vöru- og þjónustujöfnuður var neikvæður um 42,7 ma.kr. á fyrsta fjórðungi en hallinn var á sama í fyrra 19,2 ma.kr. Á fyrstu fjórum mánuðum ársins fjölgaði erlendum ferðamönnum um 6,5% frá fyrra ári en gistinóttum fækkaði á sama tíma. Raungengi hafði hækkað á milli ára og kom fram að almennt verðlag á Íslandi væri um 20% hærra í upphafi árs en t.d. í Noregi, Finnlandi og á Bretlandseyjum sem hefði áhrif á samkeppnisstöðu ferðaþjónustunnar.

Gjaldeyrisforði Seðlabankans var 912 ma.kr. í lok fyrsta fjórðungs ársins 2024 og jókst um 122 ma.kr. milli fjórðunga, einkum vegna erlendrar skuldabréfaútgáfu ríkissjóðs. Forðinn var yfir öllum helstu forðaviðmiðum og hlutfall forða af forðaviðmiði Alþjóðagjaldeyrissjóðsins var 126% í lok fyrsta fjórðungs.

Viðmið við ákvörðun sveiflujöfnunarauka

Ársfjórðungslega tekur fjármálastöðugleikanefnd ákvörðun um gildi sveiflujöfnunaraukans. Nefndin ræddi drög að viðmiði við ákvörðun sveiflujöfnunaraukans og þau grundvallarsjónarmið sem ættu að liggja að baki ákvarðana um hann. Ákveðið var að nefndin mótaði í sameiningu stefnu um sveiflujöfnunaraukann fyrir næsta fund nefndarinnar þar sem fjallað yrði um á hvaða bili aukinn ætti að vera að jafnaði og við hvaða aðstæður væri rétt að lækka hann eða hækka. Einnig var rætt um mikilvægi þess að lækkun aukans í niður-sveiflu gildi yfir nokkurn tíma til að fjármálafyrirtækin geti nýtt lækkunina til að viðhalda útlánastarfsemi.

Eiginfjárkröfur á fjármálafyrirtæki

Reglubundin endurskoðun eiginfjáruka fyrir kerfislega mikilvæg fjármálafyrirtæki og kerfisáhættuauka mun fara fram síðar á þessu ári. Fjallað var um hlutverk eiginfjárukana og þá áhættu sem þeim er ætlað að mæta. Greint var frá breytingum sem gerðar hafa verið á lagaumgjörð eiginfjárukana á síðustu árum sem aukið hafa sveigjanleika í beitingu þeirra m.a. varðandi samspil eiginfjárukana og möguleikum á að beita þeim gagnvart sértækum áhættuþáttum í fjármálakerfinu. Fjallað var um fjölbreytta beitingu eiginfjárukana í öðrum EES ríkjum.

Fjármálainnviðir

Eitt meginhlutverka Seðlabanka Íslands er að stuðla að virku og öruggu fjármálakerfi, þ.m.t. greiðslumiðlun innanlands og við útlönd. Nefndin fékk kynningu á fjármálainnviðum og rekstraröryggi. Seðlabankinn hefur innleitt TIBER-IS sem er umgjörð um netárásaprófanir fyrir stofnanir og fyrirtæki sem eru mikilvægir aðilar að innlendu fjármálakerfi. Prófanir eru þegar hafnar innan Seðlabankans í því skyni að greina veikleika í vörnum og þannig efla viðnámsþrótt. Í TIBER-verkefninu er lögð áhersla á að þjálfa starfsfólk innlands fjármálakerfis í netvörnum. Þá fékk nefndin kynningu á störfum SURF sem er samráðsvettvangur um rekstraröryggi fjármálainnviða. Unnið hefur verið að kortlagningu á þjónustuþáttum í greiðslumiðlun og samhæfingarátætlun. Áætlað er að lokið verði við heildstæða stefnu um netöryggi fyrir fjármálakerfið í haust og er gerð slíkrar stefnu í samræmi við ábendingar Alþjóðagjaldeyrissjóðsins í nýlegri FSAP úttekt.

Seðlabankinn hefur unnið að því í samstarfi við innlánsstofnanir að koma á fót innlendri smágreiðslumiðlun í því skyni að efla viðnámsþrótt greiðslumiðlunar. Vinnan fer fram á framtíðarvettvangi, sem er vettvangur um framtíðarstefnumótun fyrir fjármálainnviði í landinu. Nefndin fékk kynningu á vinnu við að koma á innlendri óháðri greiðslulausn fyrir Ísland. Tæknilegri útfærslu er lokið og næsta skref er val á þróunaraðila fyrir innviðinn. Einnig var greint var frá því að seðlabankastjóri hefði undirritað viljayfirlýsingu gagnvart Seðlabanka Evrópu (ECB) sem felur í sér skoðun og mat á kostum þess að nýta millibankagreiðslukerfi ECB hér á landi, þ.e. TIPS og T2.

Fjármálastöðugleikanefnd áréttaði mikilvægi rekstraröryggis í greiðslumiðlun. Huga þurfi heildstætt að viðnámsþrótti greiðslumiðlunar, m.a. með samhæfingu viðbragða á fjármálamarkaði vegna rekstraratvika, viðbúnaðaræfingum og netöryggisprófunum. Fram kom að nefndin liti svo á að með samþykkt frumvarps um breytingu á lögum um Seðlabanka Íslands hvað varðar rekstraröryggi í greiðslumiðlun sem nú lægi fyrir Alþingi yrði bankanum gert kleift að efla öryggi og styrkja viðnámsþrótt innlendrar greiðslumiðlunar.

Málefni skilavalds og innstæðutryggingarkerfi

Fjármálastöðugleikanefnd fékk kynningu á innstæðutryggingarkerfi og fjármögnun skila- eða slitameðferðar lánastofnana. Rakin var þróun síðustu missera hér á landi, uppskipting innstæðutryggingarsjóðs í skilasjóð og innstæðudeild og hvort tveggja sett í samhengi við helstu stærðir á innlánamarkaði. Fjallað var um þróun innstæðna og innstæðutrygginga. Eignir innstæðudeildar Tryggingarsjóðs vegna fjármálafyrirtækja námu um síðastliðin áramót 1,5% af tryggðum innstæðum. Lágmarksviðmið laga nr. 98/1999, um

innstæðutryggingar og tryggingarkerfi fyrir fjárfesta, er 0,8% og sjóðurinn því vel fjármagnaður miðað við sambærilega sjóði í Evrópu. Kynntar voru tillögur Alþjóðagjaldeyrissjóðsins í nýlegri FSAP úttekt varðandi málefni innstæðutrygginga og skilasjóðs, sem og breytingar á evrópskri löggjöf, sem munu brátt taka gildi hér á landi.

Reglur um afleiðuviðskipti

Nefndin ræddi álit sendinefndar Alþjóðagjaldeyrissjóðsins frá maí síðastliðnum þar sem kom fram að grunnur gjaldeyrismarkaður á Íslandi skapaði hættu á óhóflegum gengishreyfingum við áföll og að íhuga ætti að endurskoða takmarkanir á afleiðuviðskiptum viðskiptabanka í því skyni að dýpka gjaldeyrismarkaðinn. Í apríl 2022 samþykkti fjármálastöðugleikanefnd reglur nr. 412/2022 um afleiðuviðskipti þar sem heildarumfangi afleiðuviðskipta fjármálafyrirtækja voru settar skorður sem fólu í sér að nettó framvirk gjaldeyrisstaða gagnvart hverjum einstökum mótaðila mætti ekki fara yfir 10% af eiginfjárgrunni og að framvirk gjaldeyrisstaða (samtala tölugilda framvirkra gjaldeyrisstöðu gagnvart hverjum og einum mótaðila) mætti ekki fara yfir 50% af eiginfjárgrunni.

Nefndin ræddi að mikilvægt væri að stöðutaka í íslensku krónunni væri takmörkuð með þjóðhagsvarúðartækjum. Reynslan af því að auka frelsi á afleiðumarkaði hefði þó verið jákvæð. Núverandi svigrúm væri mestmegnis notað til að þjónusta viðskiptavinum í inn- og útflutningsgreinum með framvirkum gjaldmiðlasamningum. Aukinn vaxtamunur milli landa gæti haft áhrif á stöðutöku í gjaldmiðlum með háa vexti. Í ljósi núverandi aðstæðna taldi nefndin rétt að fara varlega í að breyta reglum um afleiðuviðskipti og að ekki væri tímabært að gera breytingar á þeim að sinni.

Dómar EFTA-dómstólsins um fasteignalán til neytenda

Nefndin fékk upplýsingar um dóma EFTA-dómstólsins frá 23. maí sl. þar sem dómstóllinn veitti ráðgefandi álit sitt og svaraði spurningum um túlkun á tilteknum ákvæðum tilskipana Evrópusambandsins sem varða fasteignalán til neytenda með hliðsjón af stöðluðum samningsskilmálum varðandi breytingu á vöxtum í fasteignalánum íslenskra banka. Að fengnu álit EFTA-dómstólsins fara málin í hefðbundinn farveg hjá íslenskum dómstólum og verður áfram fylgst með framgangi þeirra. Á fundinum voru einnig kynnt hugsanleg áhrif málanna á KMB en ekki var talið að þau myndu ógna fjármálastöðugleika.

Ákvarðanir fjármálastöðugleikanefndar

Sveiflujöfnunaraukinn

Megintilgangur sveiflujöfnunaraukans er að auka viðnámsþrótt fjármálafyrirtækja gagnvart sveiflutengdri kerfisáhættu og veita þeim þannig svigrúm til þess að mæta tapi og viðhalda lánsfjárframboði á álagstímum. Í lögum er kveðið á um að aukinn skuli nema á bilinu 0 til 2,5%. Sveiflujöfnunaraukinn megi þó vera hærri ef áhættuþættir sem liggja til grundvallar mati fjármálastöðugleikanefndar gefa tilefni til.

Nefndin taldi að staða bankanna væri traust. Eiginfjárlutföll KMB væru afar rúm og lausafjárstaða þeirra góð. Álagspróf á lausafjárstöðu bankanna gæfi til kynna að þeir gætu staðist umtalsvert álag. Hærra vaxtastig hefði enn sem komið er ekki leitt til aukinna vanskila og útlánatapa, sem enn væru minni en þau voru fyrir Covid-faraldurinn. Hægt hefði á efnahagsumsvifum sem meðal annars hefði komið fram í minni hagnaði bankanna á fyrsta fjórðungi ársins. Verðbólga hefði verið meiri og þrálátari en búist var við og auknar líkur væru á harðri lendingu eftir því sem háir vextir vörðu lengur sem gæti reynt á bankana. Hækkun raunvaxta þrengir að ráðstöfunartekjum heimila og rekstrarumhverfi fyrirtækja. Útlit væri fyrir að þessara áhrifa gætti enn frekar á næstu misserum þó að á móti kæmi að eiginfjárstaða heimila og fyrirtækja í flestum atvinnugreinum væri á heildina litið sterk. Lánagæði gætu versnað og vanskil aukist ef efnahagshorfur og atvinnustig versnuðu umfram það sem gert væri ráð fyrir nú. Ákvörðun frá síðasta ári um hækkun aukans í 2,5% skapaði mikilvægt svigrúm til að bregðast við kæmi til efnahagssamdráttar sem gæti valdið skerðingu á lánsfjárframboði.

Að lokinni umræðu bar seðlabankastjóri upp tillögu um að halda gildi sveiflujöfnunaraukans óbreyttu í 2,5% og var hún samþykkt samhljóða.

Í lok fundarins samþykkti nefndin yfirlýsingu til birtingar að morgni 5. júní 2024.

Eftirfarandi nefndarmenn sátu fundinn:

Ásgeir Jónsson, seðlabankastjóri og formaður nefndarinnar

Arnór Sighvatsson, varaseðlabankastjóri fjármálastöðugleika

Rannveig Sigurðardóttir, varaseðlabankastjóri peningastefnu

Björk Sigurgísladóttir, varaseðlabankastjóri fjármálaeftirlits

Axel Hall, utanaðkomandi nefndarmaður

Bryndís Ásbjarnardóttir, utanaðkomandi nefndarmaður

Guðmundur Kr. Tómasson, utanaðkomandi nefndarmaður

Tómas Brynjólfsson, skrifstofustjóri í fjármála- og efnahagsráðuneytinu, sat fundinn með málfrelsi og tillögu-rétt.

Haukur C. Benediktsson, framkvæmdastjóri fjármálastöðugleikasviðs Seðlabankans, Rannveig Júníusdóttir, framkvæmdarstjóri skrifstofu bankastjóra, Eggert Þróstur Þórarinsson aðstoðarframkvæmdarstjóri fjármála-stöðugleikasviðs, Vigdís Ósk Helgadóttir, forstöðumaður á fjármálastöðugleikasviði og Steinn Friðriksson, sérfræðingur á skrifstofu bankastjóra sátu allan fund nefndarinnar. Auk þess sátu nokkrir aðrir starfsmenn Seðlabankans hluta fundarins.

Rósa Björk Sveinsdóttir ritaði fundargerð.